

slobodni smo pridodati i neke osobne opaske glede sveukupnosti knjige koja bez sumnje zauzima svoje mjesto u dosad priređenoj glagoljskoj književnoj građi.

1. Uz neke kraće i površne osvrtne na izvjesne dijelove *Tkonskoga zbornika* (za razliku od navedenih i razrađenijih) koji se doslovce drže već davno objavljenih komentara (usp. E. Hercigonja: *Srednjovjekovna književnost. Povijest hrvatske književnosti. Knj. 2.* Zagreb 1975.), priređivač se nerijetko prepušta osobnim filozofskim promišljanjima glede glagoljskoga pisma, heksagramske problematike i nekih čimbenika slavenske mitologije, osobito kada je riječ o značaju arhanela Mihovila, ostavljajući pritom bez značajnijega komentara neke druge, ne manje važne tekstove. Bez obzira koliko spomenuta tematika bila zanimljiva, mišljenja smo da u predgovoru ona oduzima mjesto, za ovu prigodu važnijim, tekstološkim razmatranjima, osobito vrlo atraktivnoj "Muci Kristovoj".
2. Najveći nedostatak knjige (uvjetovan zasigurno novčanim problemima) jest manjak preslika originala uz transliterirani tekst bez kojih se ne može studiozno pristupiti tekstološkim analizama jer uvijek postoji mogućnost ponavljanja pogrešaka. Uz to, u kratkoj je napomeni o transliteraciji razvidno da je riječ transkripciji, odnosno o osuvremenjivanju srednjovjekovnoga teksta i to ponajprije glede interpunkcije i uporabe majuskula, čime tekst dobiva drugačije oblike, prihvatljivije za svakoga čitatelja, ali ne i za filologa.

Usprkos ovim nezaobilaznim primijećenim nedostacima u priređivanju glagoljskih tekstova *Tkonskoga zbornika*, valja imati na umu da je knjižica u cjelini zanimljiv priručnik koji omogućava svim ljubiteljima srednjovjekovne knjige lagan pristup teže dostupnom originalu i jednostavno čitanje katkad teško razumljivog kurzivnog pisma.

Antonija ZARADIJA KIŠ

Glasba in manjšine, Zbornik referatov 1. mednarodnega posvetovanja študijske skupine Mednarodnega sveta za tradicijsko glasbo (ICTM) Glasba in manjšine, Ljubljana, Slovenija, 25.-30. junij 2000 = Music and minorities. Proceedings of the 1st International Meeting of the International Council for Traditional Music (ICTM), Study Group Music and Minorities, Ljubljana, Slovenia, June 25-30, 2000, ur./ed. Svanibor Pettan, Adelaida Reyes, Maša Komavec. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2001., 331 str. i 1 CD.

"Glazba i manjine" najmlađa je studijska skupina Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM). Poticaj za njezino osnivanje dala je nekolicina istraživača romske glazbe, do utemeljenja je došlo 1997., prvi stručni skup održan je u Ljubljani 2000., a zbornik o kojemu je riječ okuplja radove izložene na tom skupu. Kako u uvodu ističe i Svanibor Pettan, važna je točka u (pred)povijesti ove studijske skupine etnomuzikološki skup "Glazbeno stvaralaštvo narodnosti (narodnih manjina) i etničkih grupa", održan u Zagrebu 1985. godine, kojemu su 1994. slijedili bečki "Odjeci različitosti: Tradicijska glazba etničkih skupina – manjina" u organizaciji Ursule Hemetek iz Instituta za istraživanje narodne glazbe, ujedno i predsjedateljice studijske skupine "Glazba i manjine" ICTM-a. U međuvremenu je održan i drugi znanstveni susret, rujna 2002. u Lublinu, a Hrvatska je potvrđena kao domaćin narednoga, koji će se održati 2004. godine.

Namjera je skupine da istraživanjem, dokumentiranjem i interdisciplinarnim studijem pridonosi promociji glazbe manjina, tj. "skupina ljudi, koje se od dominantne skupine razlikuju kulturnim, etničkim, društvenim, vjerskim ili ekonomskim razlozima" (str. 11, 16, 21). U praksi istraživanja zasad su najzastupljenije nacionalne manjine, što je i

razumljivo jer se nacionalna razlika i gradi sklopom navedenih razlika. S druge strane, naglasak je zasad na europskom kontekstu, i u smislu istraživanih manjina i u smislu okupljenih istraživača. Zamjetno je i nekoliko učestalih, provodnih motiva: glazba i ples kao snažni simboli identiteta, važnost povijesnih izvora kao potvrde identiteta kontinuitetom i/ili kao razlaganja društvene dinamike, utjecaji velikih društvenih i političkih povijesnih mijena, kao i utjecaji kulturne politike dominantnih zajednica i medijskog posredovanja na konfiguraciju manjinskih glazbi, zaštita manjinskih prava te potreba očuvanja kulturnih različitosti u višekulturnim i višetničkim društvima.

Budući da je riječ o novoutemeljenoj skupini i njezinu prvom skupu, prilozi su većinom koncipirani kao pregledi dosadašnjih istraživanja, kao izvješća o poučnim pojedinačnim primjerima ili pak, naročito u prvom dijelu zbornika, kao načelna razmatranja o teorijama, metodama i osnovnim problemima koji se javljaju pri istraživanju glazbi i manjina. U prvome dijelu okupljeni su prilozi "Glazba i manjine: Neke napomene o osnovnim pitanjima i pretpostavkama studijske skupine" Ursule Hemetek, "Glazba u području napetosti između ljudskih i kulturnih prava" Kristera Malma, "Glazba, migracije i manjine: Recipročni odnosi" Adelaide Reyes, "Većinske manjine: K etnomuzikologiji irskih manjinskih glazbi" Johna Margana O'Connella te "Etničnost, ekologija i estetika u manjinskoj perspektivi: K muzikologiji opozicije" Kjella Skyllstada.

Drugu tematsku skupinu čine prilozi vezani uz slovenski kontekst. Mitja Žagar daje pregled pravne legislative u vezi sa zaštitom i pravima nacionalnih manjina u Sloveniji, Leon Stefanija analizira poimanje manjine u slovenskoj umjetničkoj glazbi 20. stoljeća, Maša Komavec izvješćuje o dosadašnjim istraživanjima Slovenaca izvan matične domovine, Julijan Strajnar opisuje specifičan primjer slovenskih iseljenika u Francuskoj između dvaju svjetskih ratova, dok se Vesna André-Zaimović bavi sevdalinkom kao simbolom identifikacije slovenskih Bosanaca, no razmatra i razloge njezina šireg prihvaćanja u slovenskom društvu potkraj 1990-ih.

Povijesna dimenzija manjinskih glazbi i njihovih istraživanja u središtu je pozornosti priloga Alme Zubović o koncepcijama o glazbi bosanskog dervišnog reda Halveti na temelju rukopisa iz 16. stoljeća, Jerka Bezića o generacijama glazbenika i istraživača glazbe gradišćanskih Hrvata, Gerlinde Haid o Friedrichu Salomu Kraussu, rođenom Požežaninu, danas gotovo zaboravljenom austro-ugarskom istraživaču narodne glazbe kozmopolitskog usmjerenja i multikulturalnih vizija, Gerde Leichleitner o povijesnim snimkama iz bečkog Phonogrammarchiva kao izvorima za istraživanje glazbe manjina te priloga Christiane Fennesz-Juhász o povijesnim snimkama iz istoga arhiva kao izvorima o romskim zajednicama i povijesnim mijenama u načinu njihova izučavanja. Na posljednji se prilog nadovezuje i naredna tematska skupina posvećena složenoj dinamici, pluralizmu i međutjecajima romskih i drugih manjinskih i većinskih glazbi i plesa u Rumunjskoj (Anca Giurchescu, Wolf Dietrich), Vojvodini (Nice Fracile) i Srbiji (Dimitrije O. Golemović).

Posljednjih osam priloga su pretežno *case studies* etničkih, nacionalnih i vjerskih manjina s raznih strana svijeta. Naglasak je na tradicijskoj glazbi i/ili pojedinim tradicijskim glazbenim ili plesnim vrstama, rjeđe i popularnoglazbenim vrstama kao označiteljima identiteta, ulozi glazbe u očuvanju manjinskih kultura, njezinoj javnoj praksi, podupirućim institucijama i/ili njezinim medijskim transformacijama. Primjeri o kojima je riječ obuhvaćaju američku starosjedilačku manjinu (Michael Schlottner), manjinu Yao u Kini (Cheng Shui-Cheng), rusinsku i njemačku manjinu u Slovačkoj (Robert Metil, Hana Urbancová), slovačku u SAD-u (Jadranka Važanová), albansku u južnoj Italiji (Ardian Ahmedaja), rusku pravoslavnu u sjeveroistočnoj Poljskoj (Anna Czekanowska). Suprotno uvriježenoj usredotočenosti na razlike u odnosu na druge, tj. specifičan vlastiti izraz ili pak na utjecaje većine na manjinu, Dorit Klebe razmatra primjere glazbenog prepletanja dviju

manjinskih glazbenih kultura – one sefardskih Židova i almancilar Turaka u povijesnoj perspektivi, ali i u okviru suvremenih berlinskih kulturnih priredbi.

Veći je broj priloga dokumentiran fotografijama, glazbenim transkripcijama, tablicama, primjerima arhivskog materijala, a usto i s 32 zvučna zapisa na priloženoj kompaktnoj ploči. Na kraju su zbornika kratki podaci o autorima, popis snimaka na priloženom nosaču zvuka te kazalo osobnih imena i zemljopisnih naziva. Svi su prilogi na engleskom, uz predgovor M. Komavec i sažetke referata na slovenskom. Sukladno pozitivnoj manjinskoj politici, urednički i lektorski zahvati svedeni su na najmanju mjeru. Htjela se time naglasiti vrijednost različitih pristupa i autorskih glasova (str. 17), što je međutim, čini mi se, za posljedicu imalo i dodatno razotkrivanje neujednačene vrsnoće priloga, odista raznovrsnih autorskih nazora, pa i (zasigurno neželjeno) marginaliziranje (umjesto afirmiranja) pojedinih "glasova" u okviru engleskoga kao jezičnoga standarda ili, jezikom ove studijske skupine, dominante ovoga zbornika. Osim toga, istaknut dvojezični naslov zbornika sugerira iste odnose i unutar korica kojih, međutim, nema. No, to cijelom sklopu prijepora u odnosima manjinskoga i dominantnoga priskribljuje pomalo paradoksalnu, ironijsku dodatnu čar jer posve razvidnom postaje posvemašnja upletenost, nemogućnost jednoznačnih "rješenja", a možda i neraspletivost ove složene i izazovne istraživačke, kao i šire društvene teme.

Naila CERIBAŠIĆ

Vedrana Milin-Ćurin, Pjevanje na otoku Murteru, Kontinuitet i promjene, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Split 2002., 182 str. + CD

Pisma i pivanje za mnoge su Dalmatince visoka vrijednost u kulturi življenja, mnogima i ključna odrednica identiteta. Više nego u drugim regijama Hrvatske, u Dalmaciji se i danas često i rado pjeva. Svjedoči o tome i knjiga Vedrane Milin-Ćurin *Pjevanje na otoku Murteru*. I sama Dalmatinka, porijeklom Jezeranka,

autorica ne skriva bliskost koju osjeća prema otoku Murteru. Tamo su joj roditelji kojima posvećuje knjigu a daruje je, kako kaže, "svojemu otoku", njegovim ljudima, pjevačima i kazivačima, nadajući se da će u njoj "prepoznati otisak svojih riječi, pjesama, svojeg življenja s glazbom". Topao i blizak odnos s "predmetom" istraživanja nije spriječio autoricu da mu istodobno priđe i znanstveno kritično, s odgovornošću ozbiljnoga istraživača koji teži uočiti, analizirati, propitivati i interpretirati.

U svojem je istraživanju pošla od metodoloških postavki koje su, pod utjecajem antropološki usmjerene etnomuzikologije i kontekstualne folkloristike, u hrvatsku etnomuzikologiju uvađane 1970-ih, a u istraživačkoj su praksi zaživjele 1980-ih. Prijašnja zaokupljenost istraživača uglavnom starijom seoskom tradicijskom glazbom i usredotočenost na zapisivanje njezinih reprezentativnih primjera, njihovo analiziranje, kategoriziranje i klasificiranje, postupno je ustupala mjesto sve većem zanimanju za kontinuitet i promjene, sagledavanje glazbe u kontekstu društva i kulture, u povezanosti s ljudima koji je stvaraju, izvode i slušaju. Stoga je i autorica u svojem istraživanju nastojala steći što vjerniju sliku glazbene kulture otoka Murtera u posljednja tri desetljeća 20. stoljeća te knjigom predstaviti raznovrsan i višeslojni glazbeni svijet njegovih stanovnika – s jedne strane ukorijenjen u prošlost i tradiciju, a s druge podložan promjenama u susretu s novim, suvremenim. Kako bi sagledala stvarno stanje žive glazbene prakse, niz je godina pratila glazbena događanja, snimala glazbu, razgovarala s pjevačicama i pjevačima pa i sama s njima zapjevala u različitim prigodama u kojima se spontano pjeva – od druženja u konobi ili kafiću, na ulici poslije nogometne utakmice, na piru ili prigodom slavljenja "godina". Tako je i mogla zahvatiti niti od kojih je satkan glazbeni svijet otoka Murtera. Stoga i u knjizi posvećuje dosta prostora opisima prigoda u